

СЕЛИМИР РАДУЛОВИЋ

С НЕОПХОДНОМ МЕРОМ НАЦИОНАЛНЕ
ПОСВЕЋЕНОСТИ

Суочен с ликом и делом човека по коме носи име награда коју данас примам, који је, попут Доситеја или Милетића, имао свагда у виду неусколебиву историјску вертикалу свога народа, суочавам се, с осећањем непријатног укуса горчине, с неприродном и неистинитом мером савременог света и савременог човека. И нема двоумљења – данашњи пад човека је већи од првог пада. Онда је човек отпао од Бога – данас он распиње, убија Бога. А ако би одређивао меру нашег, српског, пада, онда је она, свакако, већа од мере пада савременог човека. Тим пре је ова прилика драгоцен – да усмерим зрак светла на лик и дело вредног посленика српске традиције и културе, али и да се запитам има ли веће радости за ствараоца од оне кад уради нешто због чега поверује да је Господ видео његово срце, не нешто, по сваку цену, ново, већ нешто веродостојно, што га, макар на трен, овековечује, па му се учини, да му се, у плодовима земаљског труда, указује надземаљско.

Теодор Павловић, како обелодањују ревни повесничари, био је лојални поданик Угарске, али интересе Срба и Српства никада није потчињавао туђим националним интересима, посвећен јединственој мисији да помогне материјалном и културном препороду свога народа да, у време револуционарног ковитлаја, средином 19. века, исказе довољно *зрелости*, *снаге* и *способности* да оствари своје националне циљеве који су, проглашењем Српске Војводине, постали реалност. Посвећен, дакле, свему ономе што је било везано за Србе и Српство, свагда усмереног погледа (који је и данас више него добродошао) к својој браћи испод Саве и

Дунава, он је оставио неизбрисив траг у српској просвети, култури, политици, журналистици.

Био је уредник три листа и једног часописа, секретар Матице српске, уредник *Летописа Матице српске*, опробао се и као песник. Његове новине нису биле *јросїи ѓласоноџа*, већ *народни ѓравиј сербско најојениј орѓан*, *ѓлас и оїзив*, па је, с разлогом, тражио и од других да приносе жртве на *олијар среће и најреїка рода своѓа*. Несумњив је његов допринос у изградњи српског духовног јединства и у јачању српских патриотских осећања, једноставно одмеравајући смисао властитог послања – меру национално-интелектуалне испуњености препознавао је у задатку да *народну свесїи ојача и учини је јединсїивеном*, да у народ улије одлучност како би издржао сва искушења борбе која је предстојала. Био је, дакле, један од оних наших национално-духовних прегалаца који су крчили пут суочења с оним што стварно јесте, знајући, сагласно искуству боготражитеља, да се будућност открива само ономе ко гледа из дубине. Знао је да онај код кога је кадионица не сме оклевати. Неопходно је да сам ради, да пали свеће, сипа, без речи, уље у кандило, не би ли свануло српској души.

Негде сам прочитао, у белешкама, опет, ревнох повесничара, да је Теодор Павловић био човек пргаве нарави, искључив, да је улазио у сукоб с Вуком и с Црквом. Али и да је, као симпатизер уставобранитеља и присталица династије Карађорђевић, који је осуђивао Вукове пријатељске односе с кнезом Милошем и разилазио се с њим око питања језичке и правописне реформе (плашећи се удаљавања од осталих православних народа, хоћу рећи, Руса), имао вишак смисла да му призна заслуге на прикупљању народних песама, због буђења националне свести, као што су непорециве његове заслуге на установљењу празника Св. Саве као заштитника српских школа.

Даме и господо,
Драги пријатељи,

Данас је много песника, а мало певача, много поезије, а мало песама. Хоћу рећи – данас је мало оних ретких, изабраних певача, обдарених искуством мита, песничком снагом и смислом за ризницу старих стихова. Песници се рађају, а не стварају! Савремено *занайлијско ѓисмо* је удовољило основним захтевима свете писмености, али није испунило услове препознатљиве у онтолошком континуитету певања песме – од античке лирике и Хомера, преко најлепше и највеће књиге песама и романтичара, до последњег великог певача Рајнера Марије Рилкеа. Хтео бих,

прилика је, да кажем и да је мој земаљски живот, даровима Оног који све дарује, Оног којим је *создано све*, испунио два песничка живота. Први, окончан крајем осамдесетих година прошлог века, у оквиру којег сам, без остатка, извршавао налоге такозваног *занајлијског писма*. Писао сам поезију, нисам писао песме! У том се духу, рекао бих, изнедрује деведесет одсто текуће песничке продукције у Србији. Од раних деведесетих започео је мој други песнички живот, сагледив у ставу да је поезија, најједноставније речено, веродостојни и непрегледни предео *пјевања и мишљења*. Зато сам запевао из сенке најлепшег и највећег певача, Сина Човечјег и Сина Божјег, односно песнички се одмеравао с најлепшом и с највећом књигом. Запливао сам у заводљивој библијској реци (*О шајни ризничара свих суза, Снови светиоџ љућника, Под кишом суза с Пајмоса*), трудећи се да изнађем најбистрији рукавац, с варљивом надом да ће то бити само мој рукавац. Тако сам дотакао скуте Божје ризе у песми, и кроз песму – бележећи откуцаје срца које се *расцветишава у живој љубави*. Тражећи *ѓрм несаѓориве кућине* која гори у њему.

Примајући данас *Наѓраду Теодор Павловић*, за нови покушај понирања у један од рукаваца јединствене архетипске структуре, која се простире од стварања до апокалипсе, иза завесе савременог света, хрлећи ка скрајнутој *шајној обали*, тражећи вековечите лестве, уз чију сам се помоћ, као стари мајстори-певачи, покушао успети уз литицу двехиљадугодишње онтолошке мистерије, молим се Господу, грешан, у честару шуме земаљске, под ударом парајуће социјалне какофоније, због осећања непријатног укуса горчине, с почетка, да се садашњи интелектуални нараштаји, који верују да ће чудотворни европски квасац довести, по себи, до делујућег превирања, врате живој (павловићевској) националној речи, која је добродошла као гутљај чисте изворске воде, не би ли се српска душа извукла из глиба у који се заглавила, не би ли се придигла, сабрала и уцелинила – да изађемо из неприродног стања очекивања тајанственог светлог дана за који нико не зна када ће доћи. Само тако ћемо размаћи оквире опште слике бестијалности у којој се купало српско друштво у првом десетлећу 21. века. Само тако ћемо сузити поље деловања наших транзиционих скакаваца, чија је активност уочљива у свим сегментима српског друштва, интелектуалних грабљиваца који, мењајући веру за вечеру, и своју државну и националну припадност носе против своје воље, без властите духовно-душевне сагласности. Човек се рађа у крилу своје породице и свога народа; он је њихово чедо, па је, сагласно томе, сувишан страх да се обасја властито индивидуално-национално духовно лице, уз изграђену свест – да

се право његовог народа не простира до *границе њеџове силе*, већ до *границе њеџове духовне неопходности*.

Ослушнимо, сагласно томе, у завршном делу ове кратке беседе, речи Светог и Равноапостолног Николаја Српског, из *Жичког усјава*, као глас *ајелујуће и прекоравајуће савести* – да би уредили државу морамо, претходно, уредити народ, да би уредили народ морамо, претходно, уредити сваког појединца, а да бисмо уредили сваког човека, морамо га приближити огњишту Христовом, да му се срце *распхоји од љубави и разум освейли испином*. Само тако ћемо успети да се не загубимо у *хаоичној ирацини случајних појединости*, у којој се не разазнају једри плодови срца и духа. Само тако ћемо наћи кључ за разумевање одговора на Проповедничково питање – *какве ли користи од ируда у вешар!?*

Реч поводом доделе Награде Теодор Павловић у Матици српској,
6. септембра 2012. године.